

Rapport

Datum: 11 november 2004
Rapportnummer: 2004/436

Klacht

Verzoekster klaagt erover dat de Bevelhebber der Koninklijke Marechaussee haar klacht van 6 februari 2003 over de wijze waarop zij na haar aanhouding op 18 januari 2003 door personeel van de Koninklijke Luchtmacht en de Koninklijke Marechaussee is bejegend, bij brief van 11 december 2003 ongegrond heeft verklaard. Zij had er in dit verband met name over geklaagd dat haar gedurende de periode waarin zij na haar aanhouding werd opgehouden, geen eten en drinken was verstrekt, dat de ruimte waarin zij verbleef onvoldoende was verwarmd, vies was geweest en onvoldoende zitplaatsen had geboden, dat haar geen afschrift was verstrekt van het proces-verbaal van haar aanhouding, dat de van haar gemaakte foto niet aan haar was verstrekt en dat zij niet ten spoedigste was voorgeleid aan de hulpofficier van justitie.

Beoordeling

I. Ten aanzien van de beoordeling van de klacht door de Bevelhebber der Koninklijke Marechaussee met betrekking tot de verblijfsomstandigheden

1. Verzoekster, vredesactiviste, bevond zich op 18 januari 2003 op de vliegbasis Volkel in het kader van een demonstratie tegen de vermeende aanwezigheid van atoomwapens op de basis. Zij werd om 14.30 uur aangehouden door personeel van de Koninklijke Luchtmacht en de Koninklijke Marechaussee ter zake van het vermoedelijk overtreden van artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht. Zij werd opgehouden op de vliegbasis Volkel. Om 20.30 uur werd zij voorgeleid aan de hulpofficier van justitie en om 21.50 uur werd zij na verhoor heengezonden.

2. Voor de ruimte voor de eerste opvang van ex artikel 53, eerste lid van het Wetboek van Strafvordering aangehouden personen, in afwachting van onverwijld overdracht aan een opsporingsambtenaar, bestaan in juridische zin geen specifieke vereisten. In het algemeen geldt dat een overheidsinstantie de aan haar zorg toevertrouwde personen behoorlijk dient te behandelen. Dit betekent dat wanneer op het terrein van een overheidsinstantie regelmatig aangehouden verdachten tijdelijk (dat wil zeggen maximaal een aantal uren) zijn ingesloten, in afwachting van de komst van opsporingsambtenaren, een ophoudruimte aan bepaalde minimale eisen voor een kort verblijf moet voldoen. In elk geval mag een verblijf aldaar geen gevaar opleveren voor de gezondheid. Verder moeten de verblijfsomstandigheden menselijk zijn. Vanuit dat oogpunt dient de ruimte redelijk schoon te zijn, en moet de temperatuur geregeld kunnen worden. Ook dient er minimaal een zitplaats per arrestant aanwezig te zijn. Tevens dienen er in beginsel voorzieningen te zijn getroffen voor eten en drinken.

3. In reactie op de klacht deelde de minister van Defensie mee dat de betrokken ambtenaren hadden verklaard dat aan alle betrokkenen frisdrank was uitgedeeld. Tevens

was voorzien in het verstrekken van lunchpakketten, maar verzoekster was echter ruimschoots na de lunch aangehouden. Dat de straalkachels op de bewakers gericht waren geweest en niet op de aangehouden personen, werd door het naar aanleiding van de klacht ingestelde onderzoek noch ondersteund noch weersproken.

Ten aanzien van de ruimte waar verzoekster na haar aanhouding was opgehouden deelde de minister mee dat deze voor gebruik was schoongeveegd. Over het aantal zitplaatsen dat in de ruimte beschikbaar was geweest kon de minister geen mededelingen doen, maar hij merkte wel op dat bij grootschalige acties als die op 18 januari 2003 doorgaans met het oog op de veiligheid van de aangehouden en de betrokken ambtenaren wordt besloten geen losstaand meubilair in de ophoudruimte te plaatsen. Voorts deelde minister nog mee dat de ruimte aan één zijde ten behoeve van voertuigen open was geweest en aan de andere zijde winddicht was afgedicht met zware plastic lappen.

4. Bij brief van 11 december 2003 deelde de Bevelhebber van de Koninklijke Marechaussee verzoeksters in reactie op haar klacht mee dat in de ophoudruimte een blower (hete luchtkachel) in werking was geweest en er derhalve geen sprake was geweest van een koude ruimte. Het was die dag bovendien zonnig geweest, zo deelde de bevelhebber verder mee, hetgeen zou blijken uit gegevens van de meteorologische dienst.

5. Verzoekster deelde in reactie op het standpunt van de minister mee dat wat drinken betreft alleen een bak met ijskoud water voor de demonstranten op de grond was gezet. Als bijlage bij haar reactie voegde zij een foto met als bijschrift dat linksonder op de foto een pan met water te zien was. Tevens voegde zij drie getuigenverklaringen toe van mededemonstranten, die haar verhaal bevestigden.

Bij haar reactie voegde verzoekster naast voornoemde foto ook andere foto's toe die naar zij stelde waren genomen in de ruimte waarin zij was opgehouden.

6. Op 18 januari 2003 werden in het kader van de demonstratie waaraan verzoekster deelnam zo'n 50 personen, waaronder verzoekster, aangehouden door ambtenaren van de Koninklijke Luchtmacht en de Koninklijke Marechaussee. De aangehouden personen werden in afwachting van hun voorgeleiding ondergebracht in een ruimte op de vliegbasis. Verzoekster verbleef na haar aanhouding ruim zeven uur in deze ruimte. In deze tijd werd haar in elk geval een koude drank verstrekt. Eten werd haar niet verstrekt, nu slechts voor de lunch in eten was voorzien. In de ruimte was een straalkachel aanwezig. Het aantal beschikbare zitplaatsen is niet bekend.

7. Op de foto's die verzoekster ter onderbouwing van haar standpunt heeft aangedragen, is een ruimte te zien (een soort loods) waarvan een zijde open is en waarvan een andere zijde gesloten is met plastic. In de ruimte zijn hekken geplaatst, waardoor compartimenten zijn gecreëerd. Tegen de muur (of muren) zijn banken geplaatst. Het is niet duidelijk of deze aan de muur geklonken zijn dan wel los staan. De ruimte oogt kaal, maar - voor zover

dat valt te zien - niet vies. Op de grond zijn bladeren te zien.

8. Gelet op weerberichten van het KNMI was het in januari gemiddeld genomen aan de koude kant, maar wel zonnig en met een normale hoeveelheid neerslag. De gemiddelde temperatuur bedroeg tussen 2,5 en 2,8 graden. De daggegevens van het KNMI vermelden voor 18 januari 2003 een temperatuur tussen 2,6 en 4,5 graden (zie Achtergrond, onder 3. en 4.).

9. Nu het winter was en verzoekster ruim zeven uur werd opgehouden in een ruimte die - zoals ook door de minister van Defensie werd aangegeven - aan één zijde open was en aan de andere afgesloten met plastic en die maar door één blower werd verwarmd, en er in die zeven uur aan verzoekster geen warme drank en geen eten is verstrekt, is de Nationale ombudsman van oordeel dat de verblijfsomstandigheden - wat ook zij van de zitplaatsen en de hygiëne - van verzoekster in het geheel genomen onvoldoende zijn geweest.

Gelet hierop had de Bevelhebber der Koninklijke Marechaussee in redelijkheid niet kunnen komen tot zijn oordeel bij brief van 11 december 2003 dat verzoeksters klacht op dit punt niet gegrond was.

In zoverre is de onderzochte gedraging niet behoorlijk.

II. Ten aanzien van de beoordeling van de klacht door de Bevelhebber der Koninklijke Marechaussee met betrekking tot de kennisneming van de processtukken

1. Ingevolge artikel 30 van het Wetboek van Strafvordering staat de rechter-commissaris, en tijdens het voorbereidende onderzoek het openbaar ministerie, aan de verdachte op diens verzoek toe van de processtukken kennis te nemen (zie Achtergrond, onder 2.).

2. In reactie op de klacht verwees de minister naar de brief van de Bevelhebber der Koninklijke Marechaussee van 11 december 2003.

In de brief van 11 december 2003 had de Bevelhebber der Koninklijke Marechaussee verzoeksters gemachtigde meegedeeld dat nimmer processen-verbaal van aanhoudingen worden afgegeven aan verdachten. Ook foto's worden niet afgegeven aan verdachten.

3. Ingevolge artikel 30 van het Wetboek van Strafvordering beslist het openbaar ministerie over de kennisneming van processtukken tijdens het voorbereidend onderzoek. Verzoekster had zich met betrekking tot het proces-verbaal en de van haar gemaakte foto dan ook tot de officier van justitie dienen te wenden. Dat haar de polaroid foto, die in verband met haar aanhouding door de betrokken ambtenaren is gemaakt, niet is verstrekt, was juist nu de foto deel is gaan uitmaken van het op haar betrekking hebbende strafdossier. Gelet hierop kon de Bevelhebber van de Koninklijke Marechaussee in redelijkheid komen tot zijn oordeel dat verzoeksters klacht op dit punt niet gegrond was.

Daaraan doet een eventuele toezegging om de foto te verstrekken niet af, hoewel het op zichzelf bezien niet juist is om een dergelijke toezegging te doen.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

III. Ten aanzien van de beoordeling van de klacht door de Bevelhebber der Koninklijke Marechaussee met betrekking tot de voorgeleiding

1. Op grond van artikel 53, vierde lid, Wetboek van Strafvordering dient een andere persoon dan een opsporingsambtenaar, die een verdachte op grond van het eerste lid van dit artikel heeft aangehouden, de aangehoudene onverwijld aan een opsporingsambtenaar over te dragen. Op grond van het derde lid van dit artikel moet deze opsporingsambtenaar er dan weer voor zorgen dat de aangehoudene ten spoedigste voor een (hulp)officier van justitie wordt geleid. Of ten spoedigste is voorgeleid is sterk afhankelijk van de omstandigheden van het geval (zie Achtergrond, onder 2.).

2. In reactie op de klacht verwees de minister naar de brief van de Bevelhebber van de Koninklijke Marechaussee van 11 december 2003. Ten aanzien van de termijn waarbinnen verzoekster werd voorgeleid deelde de minister nog mee dat hij over het begrip 'ten spoedigste' geen oordeel kon en mocht vellen, maar dat dit een aangelegenheid van de officier van justitie, en in een later stadium de rechter, betrof. Bij zijn reactie voegde de minister het - vertrouwelijke - draaiboek toe dat ter voorbereiding van de demonstratie op 18 januari 2003 was opgesteld. In het draaiboek werden eerdere ervaringen met soortgelijke demonstraties op de vliegbasis Volkel meegewogen.

In de brief van 11 december 2003 deelde de Bevelhebber der Koninklijke Marechaussee verzoeksters gemachtigde mee dat de dienstdoende ambtenaren er zijns inziens alles aan hadden gedaan - gelet ook op de omstandigheid dat de personele capaciteit niet berekend was op het aantal aanhoudingen dat die dag plaatsvond - om het gehele proces van voorgeleiding ten spoedigste te laten verlopen.

3. Verzoekster werd zes uur na haar aanhouding voorgeleid aan de hulpofficier van justitie. Na te zijn gehoord werd zij om 21.50 uur heengezonden. Zij was die 18 januari 2003 één van de circa 50 personen die in het kader van de demonstratie op de basis werden aangehouden. De reden dat verzoeksters pas na zeven uur en 20 minuten werd heengezonden, was gelegen in de personele capaciteit: de bezetting liet een snellere afhandeling van haar zaak niet toe.

Bij een massale demonstratie van actievoerders rond de vliegbasis is voorzienbaar dat een groot aantal aanhoudingen moet worden verricht. De betrokken diensten moeten daarmee rekening houden met de inzet van personeel en middelen, zodat de afhandeling in de aanhoudingen niet onnodig veel tijd vergt. Anderzijds kunnen de betrokken actievoerders er in de omstandigheden zoals in dit geval niet op rekenen dat zij allen korte tijd na hun

eventuele aanhouding worden voorgeleid en heengezonden, aangezien dat een onevenredige inzet zou vergen.

Nu er in dit geval veel meer personen werden aangehouden dan in het plan van aanpak was voorzien en er geen maatregelen waren getroffen voor het geval er meer personen werden aangehouden dan waarop was geanticipeerd, is de voorbereiding van de Koninklijke Marechaussee in zoverre onvoldoende adequaat geweest. Mede in aanmerking genomen dat de verblijfsomstandigheden van verzoekster na haar aanhouding in het geheel genomen onvoldoende zijn geweest, heeft zij te lang op haar voorgeleiding moeten wachten.

De periode van zeven uren en 20 minuten overschrijdt ook de maximale termijn voor ophouden voor verhoor welke termijn aanvangt op het moment dat de aangehouden verdachte aankomt op de plaats van voorgeleiding (art. 61, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering, zie Achtergrond, onder 2.). Gelet hierop had de Bevelhebber der Koninklijke Marechaussee in redelijkheid niet kunnen komen tot zijn oordeel bij brief van 11 december 2003 dat verzoeksters klacht op dit punt niet gegrond was.

In zoverre is de onderzochte gedraging niet behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van de Bevelhebber van de Koninklijke Marechaussee, die wordt aangemerkt als een gedraging van de minister van Defensie is gegrond, behalve ten aanzien van de wijze waarop de klacht over de kennisneming van de processtukken is beoordeeld; op dit punt is de klacht niet gegrond.

Onderzoek

Op 23 december 2004 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van mevrouw B., ingediend door de heer mr. E.Th. Hummels te Zeist, met een klacht over een gedraging van de Bevelhebber der Koninklijke Marechaussee.

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de minister van Defensie, werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de minister van Defensie verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben.

Vervolgens werd verzoekster in de gelegenheid gesteld op de verstrekte inlichtingen te reageren.

Tevens werd aan verzoekster en de minister een aantal specifieke vragen gesteld.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen.

De reactie van verzoekster gaf geen aanleiding het verslag te wijzigen.

De minister van Defensie gaf binnen de gestelde termijn geen reactie.

Bevindingen

De bevindingen van het onderzoek luiden als volgt:

A. feiten

1. Verzoekster, vredesactiviste, bevond zich op 18 januari 2003 op de vliegbasis Volkel in het kader van een demonstratie tegen de vermeende aanwezigheid van atoomwapens op de basis. Zij werd tijdens de demonstratie om 14.30 uur aangehouden door personeel van de Koninklijke Luchtmacht en de Koninklijke Marechaussee ter zake van het vermoedelijk overtreden van artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht (zie Achtergrond, onder 1.). Zij werd opgehouden op de vliegbasis Volkel. Om 20.30 uur werd zij voorgeleid aan de hulpofficier van justitie en om 21.50 uur na verhoor heengezonden.

2. Bij brief van 6 februari 2003 diende verzoeksters gemachtigde namens haar een klacht in bij het openbaar ministerie te 's-Hertogenbosch. De klachtbrief luidt onder meer als volgt:

“Cliënte is op zaterdag 18 januari 2003 op de nucleaire basis Volkel aangehouden in verband met verdenking overtreding artikel 461 (Wetboek van Strafrecht; N.o.).

Cliënte is rond 14.30 aangehouden door (het Luchtmacht Bewakingskorps van de Koninklijke Luchtmacht; N.o.) en (de) Koninklijke Marechaussee tezamen.

Eerst rond 20.30 uur is cliënte voorgeleid aan een Hulp-Officier van Justitie.

Rond 21.50 uur is cliënte met een dagvaarding vrijgelaten.

Zoals uit het bovenstaande duidelijk zal zijn, is cliënte niet ten spoedigste voor een Hulp-Officier van Justitie geleid (vide artikel 53 (Wetboek van Strafvordering; N.o.)).

Bij deze dient cliënte daarover een klacht bij u in.

Tevens dient cliënte bij deze een klacht bij u in, omdat ze alle tijd na aanhouding heeft moeten verblijven in een vieze, vochtige en koude ruimte. Cliënte heeft aan de bewakers 3x gevraagd om warme koffie of thee en iets te eten (omdat cliënte bijna flauw viel). Tot 2x toe is door de bewakers toegezegd dat ze iets warmes te drinken zou krijgen. Cliënte heeft

echter niets gehad.

Cliënte heeft verzocht om afschrift te krijgen van het aanhoudingsproces-verbaal met de relevante tijdstippen vermeld, maar ze heeft dat niet gekregen. Ook heeft ze niet de van haar gemaakte polaroid foto gekregen, ondanks dat haar beloofd was dat die aan haar zou worden gegeven. Ten aanzien van al deze punten wordt bij deze door cliënte een klacht ingediend.”

3. Het openbaar ministerie deelde verzoekster bij brief van 3 juli 2003 mee dat haar klacht was doorgestuurd naar de Koninklijke Marechaussee.

4. Bij brief van 18 augustus 2003 bevestigde de Bevelhebber der Koninklijke Marechaussee de ontvangst van verzoeksters brief.

5. Bij brief van 11 december 2003 handelde de Bevelhebber der Koninklijke Marechaussee verzoeksters klacht af. De brief luidt onder meer als volgt:

“Op mijn verzoek heeft de Commandant van het District Koninklijke Marechaussee Noord-Brabant/ Limburg een onderzoek ingesteld. Het onderzoek heeft zich met name toegespitst op de vragen of uw cliënte, op 18 januari 2003, na haar aanhouding, ten spoedigste is voorgeleid aan een Hulpofficier van Justitie, waarom zij geen afschrift kreeg van het proces-verbaal van haar aanhouding, inclusief foto, en onder welke omstandigheden zij daar heeft moeten verblijven. In het kader van het klachtenonderzoek heb ik vastgesteld dat uw lezing over het incident voldoende feitelijk is omschreven, ik ga nu over tot de beantwoording van de klacht die ik als volgt heb samengevat.

Klachtformulering:

(...) De klacht behelst dat (verzoekster; N.o.) op zaterdag 18 januari 2003 rond 14.30 uur, terzake vermoedelijke overtreding van artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht, is aangehouden op de vliegbasis Volkel. De aanhouding werd verricht door personeel van het Luchtmacht Bewakingskorps (LB) en de Koninklijke Marechaussee.

Eerst rond 20.30 uur zou uw cliënte zijn voorgeleid aan een Hulpofficier van Justitie. Rond 21.50 uur is uw cliënte, met een dagvaarding, vrijgelaten. In uw brief geeft u aan dat uw cliënte niet "ten spoedigste is voorgeleid vide artikel 53 van het Wetboek van Strafvordering." Tevens geeft u aan dat uw cliënte in een vieze, vochtige en koude ruimte heeft moeten verblijven. Ze heeft tot 3x toe gevraagd of ze warme koffie of thee en of ze iets te eten kon krijgen. Dat werd tot 2x ook toegezegd, doch ze heeft niets gehad. Uw cliënte heeft ook gevraagd of ze een afschrift kon krijgen van het proces-verbaal van aanhouding. Ondanks dat dit was beloofd, werd dit niet aan haar gegeven, evenmin als een van haar gemaakte polaroid foto.

Klachtbeantwoording:

Uit het ingestelde onderzoek door de Commandant van de Brigade Koninklijke Marechaussee (...) is het volgende komen vast te staan.

Op 18 januari 2003 vonden er acties plaats op en bij de vliegbasis Volkel. In de loop van die dag werden méér dan 50 personen als verdachte, ex artikel 27 van het Wetboek van Strafvordering, aangehouden door personeel van de Koninklijke Luchtmacht en de Koninklijke Marechaussee.

De personele capaciteit van de Marechaussee was hierop op dat moment niet berekend. Er ontstond een tekort aan opsporingsambtenaren om verdachten van strafbare feiten over te nemen en later te verhoren en er was een tekort aan Hulpofficieren van Justitie voor de voorgeleidingen. De aanwezige c.q. beschikbare personele capaciteit stond niet in verhouding tot het grote aantal aangehouden verdachten.

Bij bedoelde actie werd (verzoekster; N.o.) op 18 januari 2003 te 14.30 uur aangehouden, te 20.30 uur voorgeleid aan een Hulpofficier van Justitie en dezelfde dag, na verhoor, om 21.50 uur heengezonden. De dienstdoende ambtenaren hebben er m.i. alles aan gedaan om het gehele proces zo spoedig mogelijk te laten verlopen. Gelet op hun werkdruk en het aantal aanhoudingen, 50 arrestanten, is in het onderzoek niet gebleken dat zij de voorgeleidingen niet ten spoedigste hebben gedaan. Over het begrip "ten spoedigste" spreek ik geen oordeel uit. In een strafzaak is dit een aangelegenheid van de Officier van Justitie c.q. de rechter.

Wat betreft het klachtonderdeel, betrekking hebbende op de loods en het niet verstrekken van drinken heb ik het volgende vastgesteld. Uw cliënte heeft in een z.g. nissenhut verbleven waarin een blower (hete lucht kachel) in werking was en derhalve was er geen sprake van een koude ruimte, Op de dag dat uw cliënte werd aangehouden was het ook zonnig, zoals blijkt uit de gegevens van de meteorologische dienst. Voor het gebruik van de nissenhut was deze ruimte schoongeveegd. Aan alle aangehoudenenen in de loods is frisdrank uitgedeeld.

Voor wat betreft de vraag van uw cliënte of zij in het bezit mocht komen van het proces-verbaal van aanhouding en de van haar gemaakte polaroid foto kan ik u meedelen dat nimmer processen-verbaal van aanhouding worden afgegeven aan verdachten. Tegen haar is gezegd dat zij zich ten aanzien van de gevraagde stukken diende te wenden tot de behandelend Officier van Justitie in 's-Hertogenbosch,

Gelet op het bovenstaande, concludeer ik dat de ambtenaren van de Koninklijke Marechaussee volgens de vigerende regelgeving hebben gehandeld.

Dienaangaande verklaar ik de klachtonderdelen, betrekking hebbend op de omstandigheden en het verzoek om het proces-verbaal **ongegrond**.

Tenslotte deel ik u mede dat de onafhankelijke Klachtencommissie van uw klacht en de daarop betrekking hebbende stukken heeft kennis genomen en mij heeft geadviseerd de klacht op bovenomschreven wijze af te doen.”

6. Op 4 juni 2003 deed de kantonrechter uitspraak in verzoeksters zaak. Blijkens de desbetreffende aantekening mondeling vonnis heeft de rechter vastgesteld dat verzoekster op 18 januari 2003 artikel 461 Wetboek van Strafrecht heeft overtreden.

B. Standpunt verzoekster

Voor het standpunt van verzoekster wordt verwezen naar de klachtomschrijving onder Klacht.

C. Standpunt minister van Defensie

1. In reactie op de klacht deelde de minister van Defensie onder meer het volgende mee:

“Inzake de klacht over het gebrek aan eten kan ik meedelen dat uit de schriftelijke operationele stukken blijkt dat er op het terrein van de vliegbasis Volkel voorzien was in de verstrekking van lunchpakketten. Uit de klachtbrief d.d. 6 februari 2003 valt echter op te maken dat verzoekster ruim na de lunch, te weten rond 14.30 uur is aangehouden. Voor het overige verwijs ik naar de brief van 11 december 2003.

U verzoekt mij in te gaan op hetgeen door de getuige R. is verklaard ten aanzien van het aangeboden drinken en de blower.

Uit de onderzoeksresultaten betreffende de groepsaanhouding d.d. 18 januari 2003 blijkt dat de betreffende ambtenaren hebben verklaard dat er aan alle betrokkenen frisdrank is uitgedeeld (bijlage 4). In die zin zijn de verklaringen van mevrouw R. en die van de betrokken ambtenaren tegenstrijdig.

Voorts wordt de stelling van mevrouw R. dat de bewakers de straalkachels naar zichzelf hadden toegedraaid door de onderzoeksresultaten noch ondersteund, noch tegengesproken.

U verzoekt mij een oordeel te geven over de termijn waarbinnen verzoekster is voorgeleid aan de (Hulp) Officier van Justitie.

In deze handhaaf ik het in het klachtantwoord weergegeven oordeel. Over het begrip 'ten spoedigste' kan en mag ik geen oordeel vellen. Dit is een aangelegenheid van de Officier van Justitie, dan wel in een later stadium, van de rechter.

Was de ruimte waarin verzoekster verbleef aan beide zijden open?

Deze loods stond ten behoeve van de voertuigen aan een zijde open, de andere zijde was middels zware plastic lappen afgedicht en winddicht.

Hoeveel zitplaatsen bood de ruimte en was dit voldoende om alle in de ruimte opgehouden personen van een zitplaats te voorzien?

Daar verzoekster dit onderdeel niet eerder aan de orde heeft gesteld, er regelmatig dit soort acties gehouden worden en het gebeurde meer dan een jaar geleden heeft plaatsgevonden, kan ik in deze geen concrete informatie verschaffen. Overigens kan ik u wel meedelen dat er bij dit soort grootschalige acties - i.c. was er sprake van meer dan honderd demonstranten - doorgaans, met het oog op de veiligheid van zowel de aangehouden en als de ambtenaren, wordt besloten geen losstaand meubilair in de ophoudruimten te plaatsen.

Was de ruimte waarin verzoekster werd opgehouden vies, zoals omschreven in de brief van 20 januari 2004?

Zoals reeds in het klachtantwoord werd vermeld was de ruimte voor gebruik schoongeveegd. Daar verzoekster dit onderdeel niet eerder aan de orde heeft gesteld, er regelmatig dit soort acties gehouden worden en het gebeurde meer dan een jaar geleden heeft plaatsgevonden, kan ik in deze geen nadere meer informatie verschaffen.”

2. Bij zijn reactie voegde de minister van defensie een afschrift van het draaiboek betreffende de demonstratie van 18 januari 2003 toe. De minister verzocht de Nationale ombudsman het draaiboek vertrouwelijk te behandelen. De Nationale ombudsman willigde dit verzoek in.

D. Reactie verzoekster

1. In reactie op het standpunt van de minister deelde verzoekster onder meer het volgende mee:

“De ruimte (loods) was aan beide zijden open en aan de andere zijden was de ruimte met plastic lamellen "dicht". De kou en het vocht (en wellicht wat wind) kwamen er wel degelijk door en de ruimte werd nauwelijks opgewarmd. Er zijn géén frisdrank, koffie en lunchpakketten aan cliënte (...) uitgedeeld, alleen één bak met ijskoud water werd er voor hen op de grond gezet. (...)

De zon heeft op 18 januari 2003 nauwelijks geschinen en het was niet warm.

Integendeel zelfs. Zie de bijlagen waaronder de foto's (mensen met mutsen en dikke jassen). Ook de dienstdoende ambtenaren hadden geen zomertenu aan.”

2. Als bijlagen voegde verzoekster onder meer de verklaringen bij van drie personen die op 18 januari 2003 eveneens aanwezig waren bij de demonstratie. Deze verklaringen bevestigden haar lezing van de feiten.

Voorts voegde zij foto's bij die volgens haar op die dag waren gemaakt in de verblijfsruimte van de aangehouden. Op de foto's is een ruimte te zien (een soort loods) waarvan een zijde open is en waarvan een andere zijde gesloten is met plastic. In de ruimte zijn hekken geplaatst, waardoor compartimenten zijn gecreëerd. Tegen de muur (of muren) zijn banken geplaatst. Het is niet duidelijk of deze aan de muur geklonken zijn dan wel los staan. De ruimte oogt kaal. Op de grond zijn bladeren te zien.

Tevens voegde zij daggegevens van het KNMI toe met betrekking tot het weer op die dag in de omgeving van de vliegbasis (gemiddeld 2.6 graden, geen zon en half tot zwaar bewolkt).

Achtergrond

1. Wetboek van Strafrecht

Artikel 461:

“Hij die, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich op eens anders grond waarvan de toegang op een voor hem blijkbaar wijze door de rechthebbende is verboden, bevindt (...), wordt gestraft met geldboete van de eerste categorie.”

2. Wetboek van Strafvordering

Artikel 30, eerste lid:

“Tijdens het gerechtelijk vooronderzoek staat de rechter-commissaris, en overigens tijdens het voorbereidende onderzoek het openbaar ministerie, aan den verdachte op diens verzoek toe van de processtukken kennis te nemen.”

Artikel 53:

“1. In geval van ontdekking op heeter daad is ieder bevoegd den verdachte aan te houden.

2. In zoodanig geval is de officier van justitie of de hulpofficier bevoegd den verdachte, na aanhouding, naar eene plaats van verhoor te geleiden; hij kan ook diens aanhouding of vorgeleiding bevelen.

3. Geschiedt de aanhouding door een anderen opsporingsambtenaar, dan draagt deze zorg dat de aangehoudene ten spoedigste voor den officier van justitie of een van diens hulpofficieren wordt geleid.

(...)"

Artikel 61

"1. Indien de verdachte niet overeenkomstig artikel 57 in verzekering wordt gesteld, noch overeenkomstig artikel 60 voor de rechter-commissaris wordt geleid, wordt hij in vrijheid gesteld, tenzij hij op bevel van de officier van justitie of de hulpofficier voor wie de verdachte is geleid of die zelf de verdachte heeft aangehouden, voor ten hoogste zes uren wordt opgehouden voor onderzoek. Tijdens het ophouden voor onderzoek wordt de verdachte gehoord.

2. Indien de ophouding met het oog op het vaststellen van de identiteit plaatsvindt, kan ten aanzien van een verdachte ten aanzien van wie verdenking bestaat terzake van een strafbaar feit waarvoor geen voorlopige hechtenis is toegelaten de in het eerste lid genoemde termijn van zes uren, op bevel van de officier van justitie of de hulpofficier voor wie de verdachte is geleid of die zelf de verdachte heeft aangehouden, in het belang van het onderzoek eenmaal met ten hoogste zes uren worden verlengd.

3. Voor de berekening van de in het eerste en tweede lid bedoelde termijnen wordt de tijd tussen middernacht en negen uur 's morgens niet meegerekend.

4. Het bevel tot verlenging is gedagtekend en ondertekend.

5. Het bevel geeft een korte omschrijving van het strafbare feit ten aanzien waarvan een verdenking bestaat en de feiten of omstandigheden waarop de verdenking is gegrond.

6. De verdachte wordt in het bevel met name of, wanneer zijn naam onbekend is, zo duidelijk mogelijk aangewezen.

7. Een afschrift van het bevel wordt hem onverwijld uitgereikt."

Uit Tekst en commentaar Wetboek van Strafvordering (redactie: C.P.M. Cleiren en J.F. Nijboer), vijfde druk, aantekening 7 op artikel 53:

"*Ten spoedigste* Of aan dit vereiste is voldaan, is sterk afhankelijk van het geval. In HR 14 oktober 1986, NJ 1988, 511 was verdachte om 04.45 uur te V. aangehouden, vervolgens overgebracht naar E. en omstreeks 11.30 uur voorgeleid. De Hoge Raad oordeelde dat het hof uit deze feiten en omstandigheden kon afleiden dat de voorgeleiding 'ten spoedigste' is geschied."

3. Uit **maandoverzicht weergegevens januari 2003** van het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI) van de website van het KNMI:

"...JANUARI 2003: AAN DE KOUDE KANT, ZONNIG EN MET VRIJWEL DE NORMALE HOEVEELHEID NEERSLAG

Ondanks het feit dat een flink deel van de maand zacht verliep eindigde januari in De Bilt met een gemiddelde temperatuur van 2,5 °C tegen 2,8 °C normaal toch aan de koude kant. Dit werd veroorzaakt doordat de winter zich ook liet zien; van de 4e tot en met de 11e beleefde ons land een vorstperiode en ook aan het eind van de maand was het koud met winterse neerslag. In De Bilt kwamen vijf ijsdagen voor (dagen waarop het gedurende het hele etmaal vriest), het langjarige gemiddelde bedraagt er vier. Landelijk varieerde het aantal ijsdagen van drie in Vlissingen tot negen plaatselijk in het noordoosten van het land. Tijdens de vorstperiode vroom het soms streng (temperatuur lager dan -10,0 °C); op sommige plaatsen zelfs vijf achtereenvolgende nachten. Ook op de laatste dag van de maand kwam plaatselijk strenge vorst voor. De landelijke laagste temperatuur, -16,8 °C, werd gemeten in Nieuw Beerta op 9 januari. In De Bilt werden in januari 14 vorstdagen genoteerd (dagen meteen minimumtemperatuur van kleiner dan 0,0 het normale aantal bedraagt er 13. Op 2 januari werd het in Maastricht 13,2 C, de landelijk hoogste temperatuur.

Met een landelijk gemiddelde van 74 mm tegen normaal 69 mm viel ongeveer de normale hoeveelheid neerslag.

(...)

Januari was zonnig met gemiddeld over het land 72 uren zonneschijn tegen een langjarig gemiddelde van 52 uren. Het zuidwesten van het land was het zonnigst; op het KNMI-statio Vlissingen werden 89 zonuren geregistreerd. Het somberst was het in het noordoosten van land met in Nieuw Beerta slechts 52 uren zonneschijn. In De Bilt scheen de zon 66 uren tegen normaal 52. Negen dagen verliepen er zonloos. Normaal zijn dat er 14...”

4. De **daggegevens van het weer in Nederland op 18 januari 2003** van de website van het KNMI van de zes hoofdstations kort samengevat:

De Bilt:

Gemiddelde temperatuur 4.5 graden, geheel bewolkt.

Maastricht:

Gemiddelde temperatuur 2.6 graden, half tot zwaar bewolkt.

Vlissingen:

Gemiddelde temperatuur 3.8 graden, zwaar bewolkt.

Twenthe:

Gemiddelde temperatuur 3.6 graden.